

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАСИЛЬСТВО НАД ДІТЬМИ ЯК НЕБЕЗПЕЧНЕ ЯВИЩЕ СЬОГОДЕННЯ	7
1.1. Насильство та його класифікаційні ознаки у соціальному та психолого-педагогічному аспекті	7
1.2. Аналіз складних життєвих обставини, що спричинюють насильство над дітьми в сім'ї	16
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА ЩОДО ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ В СІМ'Ї	23
2.1. Прояв реакцій та наслідки вчиненого насильства над дітьми	23
2.2. Технології соціальної роботи з дітьми, які зазнали насильства в сім'ї	32
ВИСНОВКИ	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	58

РЕФЕРАТ

на тему: «Соціальна робота з дітьми, які зазнали насильства в сім'ї»,

Виконала здобувачка вищої освіти Семенова Ольга Анатоліївна

Науковий керівник: доктор філософії, старший викладач Атрошенко Тетяна Юріївна

Явище жорстокого поводження людей один з одним, насильство над дітьми, в тому числі домашнє, характерне для всіх верств, усіх культур і для всіх країн сучасного світу за будь-яких соціально-економічних умов.

Проблема впливу насильства на дитину включає кілька аспектів. У зв'язку з цим слід зазначити, що проблему насильства над дітьми та підлітками необхідно розглядати з різних сторін: юридичної, медичної, психологічної та соціальної. Основою міжнародного захисту прав дітей у сім'ї є, насамперед, Конвенція ООН «Про права дитини» 1989 р. та Пекінські правила 1985 р. (Мінімальні стандартні правила ООН щодо відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (прийняті Резолюцією 40/33 Генеральної Асамблеї ООН від 10 листопада 1985 р.).

У дослідженнях психологів, соціологів та педагогів вказується, що в насильницьких відносинах є періоди шкоди, жорстокого поводження та мирні періоди («світлі періоди примирення»). Ці так звані періоди у відносинах призводять до емоційного уподобання, що знижує здатність жертви приймати самостійні рішення.

Об'єкт дослідження – насилля над дітьми як соціальна проблема.

Предмет дослідження – технології соціальної роботи з дітьми, які зазнали насильства в сім'ї.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати проблеми дітей, які зазнали насильства в сім'ї та виокремити найбільш ефективні технології соціальної роботи з дітьми, які зазнали насильства в сім'ї.

У ході дослідження теми кваліфікаційної роботи було встановлено наступні **завдання**:

1. Охарактеризувати ключові поняття дослідження, з'ясувати класифікаційні ознаки насильства.

2. Окреслити наявні складні життєві обставини, що спричинюють насильство над дітьми в сім'ї.

3. Дослідити особливості прояву реакцій дітей та наслідки вчиненого насильства над ними.

4. Виокремити найбільш ефективні технології соціальної роботи з дітьми, які зазнали насильства в сім'ї.

У процесі проведення дослідження було використано такі **методи**: аналіз, синтез, узагальнення, анкетування, опитування тощо.

Загальний зміст

У вступі розкривається актуальність дослідження, виокремлено основних дослідників, які займалися обраною проблемою. Визначено об'єкт, предмет, мету дослідження, сформульовані основні завдання.

У першому розділі – «Насильство над дітьми як небезпечне явище сьогодення» – охарактеризовано проблему насильства з огляду наукових джерел правового, соціального та психологічного напрямів; висвітлено основні поняття дослідження; розглянуто класифікаційні ознаки насильства.

У другому розділі – «Організація діяльності соціального працівника щодо подолання наслідків насильства над дітьми в сім'ї» – представлено аналіз складних життєвих обставини, що спричинюють насильство над дітьми в сім'ї; надано характеристики технологій соціальної роботи з дітьми, які зазнали насильства в сім'ї.

За результатами проведеного теоретичного дослідження нами було сформульовано наступні **висновки**:

1. В контексті дослідження перше завдання полягало у характеристиці ключових понять. В Конвенції ООН про права дитини зазначено, що жорстоке поводження з дітьми – це всі форми фізичного і/ або емоційного поганого поводження, сексуальне насильство, відсутність піклування, торгівля чи інші форми експлуатації, що здатні призвести чи призводять до фактичної шкоди для здоров'я дитини, його виживання, розвитку чи гідності в контексті відповідальності, довіри чи влади. Отже, насильство – це будь-який досконалий акт, що заподіює або може завдати шкоди фізичному, статевому чи психічному здоров'ю, а також дії, що є загрозою у вчиненні таких актів. З'ясування класифікаційних ознак насильства дозволило зафіксувати наступні види:

Домашнє насильство – це фізичне, психологічне, сексуальне та економічне приниження, залякування, утиски з метою здійснення постійного контролю однієї людини над іншою.

Фізичне насильство: ляпаси, потиличники, кусання, удушення, штовхання, побиття.

Психологічне насильство: словесні образи, крики, приниження, залякування, шантажування.

Сексуальне насильство: примус до статевих контактів, зґвалтування, примус до небажаних форм статевих контактів, примус до спостереження за статевим контактом кривдника з іншими, залучення до порно-індустрії.

Економічне насильство: обмеження у доступі до власних коштів, утиски свободи використання коштів, позбавлення житла, їжі, одягу, заборона навчатися або обирати місце роботи.

1. Проаналізувавши стан вивченості проблеми насильства над дітьми як небезпечного явища сьогодення, нами було окреслено ряд складних життєвих обставини, що спричинюють насильство над дітьми в сім'ї, наприклад, обставини, що спричинені інвалідністю будь-кого з членів сім'ї; безвідповідальність батьків; сімейні конфлікти; асоціальний спосіб життя обох батьків; безробіття тощо.

2.3 приводу розв'язання третього завдання нами було охарактеризовано особливості прояву реакцій та наслідки вчиненого фізичного та сексуального насильства над дітьми; визначено загальні риси та деякі відмінності. Так, наприклад, підкреслено, що сексуальна травматизація дитини може починатися дуже рано, між трьома і шістьма роками. Набагато раніше, ніж дитина здатна запам'ятати це.

Наслідки фізичного і сексуального насильства можуть проявлятися у різних симптомах. Однак серед них є і схожі реакції: травматичні стресові реакції; підозрілість і недовіра; депресія і суїцидальна поведінка; низька самооцінка; втрата інтересу до школи.

До переліку реакцій та наслідків сексуального насильства належать наступні: гіперсексуальність; уникнення сексуальних стимулів та порушення статевої ідентифікації.

Реакції дітей, які зазнали фізичного насильства, також мають свої специфічні особливості: порушення у розвитку і пізнавальній діяльності; порушення у центральній нервовій системі; психічна напруга.

До наслідків психічного насильства над дітьми відносять наступні:

- відставання у психічному розвитку, зниження інтелекту;
- агресивність;
- імпульсивність, недостатня здатність до контролю над власною поведінкою;
- низька самооцінка і підвищена тривожність;
- невміння встановлювати довірчі, емоційно теплі стосунки;
- труднощі в спілкуванні з однолітками.

Таким чином, різні типи насильства можуть мати різні наслідки для розвитку дитини.

4. Серед технологій соціальної роботи з дітьми, які зазнали насильства в сім'ї, важливими, на нашу думку, є наступні:

- технології соціальної профілактики для попередження прояву явища насильства над дітьми;
- індивідуальне консультування, що дозволяє більш повно концентруватися на особистому житті;
- технологія організації групи підтримки;
- тренінги впевненості у собі, безпечної поведінки, самооборони;
- арт-терапевтичні технології;
- телефон довіри.

Представлена тема теоретичного дослідження не претендує на остаточне вирішення проблеми, проте є логічно завершеним вивченням проблеми, про що свідчить розв'язання встановлених завдань та досягнення мети.

Отримані результати і матеріали дослідження можуть бути використані викладачами та здобувачами вищої освіти, педагогічними працівниками закладів освіти, а також у професійній діяльності фахівців соціальної сфери.

Апробація результатів дослідження представлена під час доповіді на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Школа тьюторської

майстерності: здобутки і перспективи» (1 жовтня, 2021 р. м. Мелітополь), а також під час участі у X Всеукраїнській науково-практичній конференції «Перспективи розвитку сучасної психології» (20-21 квітня, 2022 р. м. Переяслав).

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (60 найменувань) та додатків. Загальний обсяг – 70 сторінок.